

Op het patiëntencongres van 15 november 1980 te Utrecht werd gestemd door vertegenwoordigers van:

– de patiëntenraden van de psychiatrische ziekenhuizen Beileroord, Bloemendaal, Coudewater, Delta, Dennenoord, Duin en Bosch, Endegeest, 't Hooghuis, Licht en Kracht, Padua, Sancta Maria, Santpoort, St. Anna, St. Bavo, St. Servaas, Veldwijk, Voorburg, Vijverdal, Welterhof, Willem Arntsz Hoeve, Wilm Arntsz Huis en Zon en Schild;

4

een contra-expertise op eigen verzoek door een onafhankelijk hulpverlener naar eigen keuze van de patiënt op kosten van het ziekenfonds (of vallend binnen het particuliere ziektekostenverzekeringpakket).

Stelling 3: Contract

Bij het tot stand komen van een hulpverleningsrelatie tussen de patiënt en de behandelaar (s)/ instituut, moet een contract worden opgesteld. De patiënt kan zich bij het opstellen van dit contract laten bijstaan door een vertrouwenspersoon/juridisch raadsman of -vrouw.

Stelling 4: Weigering

Iedere psychiatrische patiënt heeft het recht iedere behandeling/therapie gemotiveerd te weigeren. Zo'n weigering mag niet automatisch het ontslag van de patiënt uit de inrichting c.q. bij de instelling, tot gevolg hebben; het instituut heeft de plicht mee te helpen zoeken naar een voor de patiënt wel aanvaardbaar alternatief voor de geweigerde behandeling (eventueel binnen hetzelfde instituut).

Stelling 5: Sociaal model

Er moet gestreefd worden naar een snelle afbouw van de overheersend medische aanpak in de psychiatrie ten behoeve van een sociale aanpak en verklaring van psychische problemen, waarbij veel meer aandacht moet worden besteed aan het betrekken van zowel de woon-, leef- en werkomgeving van de patiënt bij de behandeling.

Er moet bovendien gestreefd worden naar meer kleinschaligheid in de psychiatrie.

Stelling 6: Inrichtingen

Er moet naar gestreefd worden alle psychiatrische inrichtingen zo snel mogelijk op te heffen. De hulpverlening moet van de inrichting verplaatst worden naar de mens in zijn of haar eigen omgeving. Dit sluit niet uit dat iemand wanneer hij/zij daar behoefte aan heeft een bepaalde tijd z'n intrek kan nemen in een in zijn/haar omgeving opgericht kleinschalig 'behandelhuis' voor het volgen van een bepaalde therapie of voor opvang.

Stelling 7: Discriminatie

Discriminatie met betrekking tot het hebben van psychiatrisch heden of verleden moet (ook met betrekking tot bijvoorbeeld het na ontslag in militaire dienst kunnen gaan), strafbaar gesteld worden. De bewijslast van discriminatie ligt niet bij de (ex)patiënt, maar de om deze reden aangeklaagde dient te bewijzen dat hij niet schuldig is aan discriminatie.

Stelling 8: Gedwongen opname

Gedwongen opname in een psychiatrische inrichting is toegestaan, wanneer voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

1

Men mag een patiënt gedwongen in een psychiatrische inrichting opnemen wanneer wordt aangetoond dat hij/zij zich in een crisistoestand bevindt en als gevolg daarvan gevaarlijk is voor zichzelf of voor anderen en er verder, met name binnen de ambulante hulpverlening, een PAAZ, een crisiscentrum of de alternatieve hulpverlening, geen goede alternatieven voor deze onvrijwillige opname te vinden zijn.

Naar het Manifest Patiëntenrecht in de geestelijke gezondheidszorg

Ook kritische verpleegkundigen laten zich niet onbetuigd. In 1974 komt vanuit deze hoek, het Kollektief Landelijke Actiegroepen in de Psychiatrie (KLAP), het initiatief voor een 'Dag van de Psychiatrie'. Vier jaar later dringt de gekkenbeweging met film, toneel, discussie en cabaret de inrichtingen binnen tijdens de eerste 'Week van de Psychiatrie', van 14 tot 18 februari in 1978. Hier begint ook de strategiediscussie: welke kant moet het met de beweging op?

In 1979 roept de redactie van de *Gekkenkrant* onder het motto 'Baas in eigen Brein' een valiumvrije vrijdag uit. Van alle ingeleverde pillen, zo beloven de actievoerders, zullen zij een 'mistige breinberg' bouwen. Evenals bij sommige andere acties komen ook hier inrichtingspatiënten, gesteund door de Cliëntenbond, in het geweer. Zij vinden het onverantwoord om patiënten te adviseren een dag geen medicijnen te slikken. In het vervolg krijgt de 20e februari het motto 'Medicijneninformatiedag.'

Alternatieven

Behalve actievoeren weet de psychiatrische tegenbeweging in de jaren '70 ook alternatieven te realiseren. Klachtenbureaus en wegloophuizen ontstaan, geleid door vrijwilligers, die ook voor dagopvang zorgen. Bekende voorbeelden zijn de Nuts in Nijmegen, Ruggesteun in Den Bosch, Centrum PS in Amsterdam en het Zelfstandig Wonen Projekt in Utrecht. Dit soort initiatieven wil de 'mondigheid en het eigen initiatief stimuleren' van mensen met een inrichtingsverleden (of -heden). Binnen de inrichtingen zelf komen onder invloed van de gekkenbeweging vanaf 1975 ook vernieuwingen tot stand, zoals patiëntenraden en de aanstelling van een ombudsman. Conflicten die deze ombudslieiden met de inrichtingsdirecties krijgen, leiden in 1981 tot de oprichting van een onafhankelijk instituut, de Stichting Patiëntenvertrouwenspersoon (PVP).

65 stellingen

In 1980 richten de gezamenlijke patiënten/cliëntenorganisaties de Stichting Landelijke Patiënten- en Bewonersraden in de geestelijke gezondheidszorg, de koepelorganisatie LPR, op. Met een megainspanning van de gekkenbeweging komt in datzelfde jaar het 'Manifest Patiëntenrecht in de Geestelijke Gezondheidszorg' tot stand. Vertegenwoordigers van 22 patiëntenraden, tien regionale afdelingen van de Cliëntenbond en diverse andere patiëntenorganisaties, hebben zich een jaar lang, onder meer gefaciliteerd door diverse congressen, gebogen over 65 stellingen die de mening van patiënten over hun rechten, behandeling en bejegening op een rij zetten. Stelling 1: Recht op hulp. Stelling 61: Rijbewijs. Het hebben van een psychiatrisch verleden mag geen reden zijn voor een bijzondere rijbewijsprocedure (dus geen extra onderzoek, extra kosten, discriminatie). De huidige wetgeving dient dan ook veranderd te worden.

De patiënten/cliëntenorganisaties bieden het Manifest Patiëntenrecht in februari 1981 aan de voorzitter van de vaste Kamercommissie van Volksgezondheid aan. Met het Manifest, dat integraal in het *Maandblad Geestelijke volksgezondheid* verschijnt, constateert eindredacteur Arend Jan Heerma van Voss dat de georganiseerde patiënten opgehouden zijn zich alleen maar te verweren tegen het officiële beleid, ze willen het ook meebepalen.